

Fai 'e Pisope Dean M. Davies
Tokoni Ua 'i he Kau Pisopeliki Pulé

Ko e Fono 'o e 'Aukaí: Ko ha Fatongia Fakatāutaha ke Tokanga'i 'a e Masivá mo e Faingata'a'ia

I he'etau hoko ko e kau muimui 'o e Fakamo'uí, 'oku tau ma'u ai 'a e fatongia fakatāutaha ke tokanga'i 'a e masivá mo e faingata'a'ia.

Si'oku ngaahi tokoua, 'oku ou 'ofa he lakanga taula'eikí, pea 'oku ou fiefia ke 'i heni mo kimoutolu. 'Oku ou hounga'ia 'aupito 'i he'etau kau fakataha he ngāue ni.

'Oku tau mo'ui 'i ha taimi faka-'ofa. Kuo hanga 'e he faka'ofa e fakalakalaka fakafaito'ó, saienisí mo e tekinolosiá 'o fakalakalaka'i e mo'ui 'a ha tokolahi. Ka 'oku kei 'i ai pē 'a e faka'ilonga 'o e faingata'a'ia mo e mamahí 'i he fa'ahinga 'o e tangatá. Makehe mei he tau mo e ngaahi ongoongo 'o e tau, 'oku toe lahi ange e fakatamaki fakaenatulá—kau ai 'a e tāfeá, velá, mofuiké mo e mahakí—'okú ne uesia 'a e mo'ui 'a ha laui miliona 'i mamani.

'Oku 'ilo'i pea tokanga 'a e kau

taki 'o e Siasí ki he lelei 'a e fānau 'a e 'Otuá 'i he feitu'u kotoa pē. 'Oku 'oatu

'I he taimi mo e feitu'u 'oku malava ai, 'oku 'oatu e ma'u'anga tokoni 'a e Siasi ki ha me'a fakatu'upakeé, ki he ni'ihí 'oku si'i faingata'a'ia.

'a e ngaahi tokoni fakatu'upakē 'a e Siasí ki ha feitu'u pea 'i he taimi pē 'e fie ma'u ai ha tokoni ki he kau faingata'a'ia. Hangē ko 'eni, 'i Nōvema ta'u kuo 'osí, na'e tō 'a e afā ko Haiyan 'i he 'otu motu Filipainí.

Ko ha afā lahi Kalasi-5. Ne fakatupu 'e Haiyan ha faka'auha mo e fakamahi lahi 'i he'ene mavahé. Ne faka'auha ha kolo kakato, mole ha mo'ui 'a ha tokolahi, laui miliona 'a e ngaahi 'api ne maumau pe faka'auhá, pea 'ikai toe ngāue mo ngaahi fie ma'u faka'aho hangē ko e vai, suá pea mo e 'uhilá.

Na'e fakafaingamālie'i 'a e ngaahi ma'u'anga tokoni 'a e Siasí 'i he houa pongipongi hili 'a e fakatamakí ni. Na'e fakatahataha 'a e kaingalotu 'i Filipainí ke tokoni ki honau ngaahi tokouá mo e tuofāfiné 'i hano 'oatu ha me'akai, vai, vala, pea mo ha nāunau haisini ki he kaingalotú mo e kakai kehé fakatou'osi.

Na'e hoko 'a e ngaahi falelotú ko ha hūfanga'anga ki ha lauiafe ne mole honau 'apí. 'I he tataki 'a e Kau Palesitenisí Faka'eliá mo e kau taki fakalotofonuá, 'a ia ko e tokolahi 'o ki-nautolu ke mole 'enau me'a kotoá ke fakafuofua'i e tu'unga mo e malu 'o e kāingalotú. Ne fakahoko ha palani ke tokoni'i 'a e kaingalotú ki ha tu'unga fakafiēmālie pea ke nau fakafalala pe kiate kinautolu.

Ne 'i ai ha ma'u'anga tokoni fe'unga ne 'oatu ki he kaingalotú ke toe langa honau 'apí. Na'e 'ikai ko ha tufa ta'etotongi pē 'eni. Na'e ako'i 'a e kaingalotú pea nau fai pē 'a e ngāue ma'anautolu kae toki hoko atu ki he ni'ihí kehé.

Ne hoko ha tāpuaki ko e ola ia 'o 'enau fakalakalaka he tufungá, palamá mo e ngaahi poto'i ngāue langá, ne lava ke nau ma'u ha'anau ngāue 'i he taimi ne kamata ke langa ai 'a e ngaahi kolo ofi maí.

Ko e tokoni ki he masivá mo e faingatā'ia ko ha tefito'i tokāte-line mahu'inga ia pea ko ha tefito'i konga mahu'inga ia 'o e palani 'o e fakamo'ui.

Ki mu'a pea ngāue fakafaifekau 'a Sihova he māmaní, na'á Ne folofola mai He'ene palōfitá 'o pehē: "Koe'uhí

‘e ‘ikai ‘aupito ngata ‘a e masivá mei ho fonuá: ko ia ‘oku ou fekau‘i koe ‘o pehē, Ke ke mafola ho nimá ‘o lahi ki ho tokouá, ki he masivá, mo ia ‘oku tu‘utāmaki ‘i ho fonuá.”¹

Ko e taha e ngaahi fatongia fakalangi ‘e fā ‘o e Siasí ‘i hotau kuongá ni, ko hono tokanga‘i ‘o e masivá mo e faingata‘a‘iá, ke tokoni‘i e fakafo‘i-tuituí mo e ngaahi fāmili ke taau mo e hākeaki‘i.²

Ko hono tokanga‘i e masivá mo e faingata‘a‘iá ‘oku kau ai hono fakakaukau‘i e fakamo‘ui fakatu‘asino mo e fakalaumālie. ‘Oku kau ai ‘a e tokoni fakatāutaha ‘a e kaingalotú ‘i he‘enau tokoni ki he masivá mo e faingata‘a‘iá, kau ai mo e tokoni uelofea ‘a e Siasí, ‘a ia ‘oku tokanga‘i ‘e he mafai ‘o e lakanga fakataula‘eikí.

‘Oku mahu‘inga ‘a e fono ‘o e ‘aukaí ki he palani ‘a e ‘Eikí ki hono tokanga‘i ‘o e masivá mo e faingata‘a‘iá. “Kuo fokotu‘u ‘e he ‘Eikí ‘a e fono ‘o e ‘aukaí mo e pa‘anga ‘aukaí ke tāpuaki‘i ai Hono kakaí mo ‘omi ha founga ke nau tokoni‘i ai ‘a e kakai faingata‘a‘iá.”³

‘I he‘etau hoko ko e kau muimui ‘o e Fakamo‘ui, ‘oku tau ma‘u ai ‘a e

fatongia fakatāutaha ke tokanga‘i ‘a e masivá mo e faingata‘a‘iá. ‘Oku tokoni e kaingalotu faivelengá ‘i he feitu‘u kotoa pē, —‘aukai he houa ‘e 24—pea foaki ki he Siasí ha pa‘anga ko e mahu‘inga ‘o e me‘akai ne nau mei kái.

‘Oku totonu ke fakakaukau‘i ‘i he fa‘a lotu e lea ‘a ‘Isaia pea ako‘i ia ‘i he ‘api kotoa pē.

“‘Ikai ko ‘eni ‘a e ‘aukai kuó u filí? Ke vete ‘a e ngaahi no‘o ‘o e angahalá, ke vete ‘a e ngaahi kavenga mamafá, pea ke tukuange ‘a e kau tamaio‘eikí, pea ke motumotuhi ‘a e ngaahi ha‘a-monga kotoa pē?

“‘Ikai ko e me‘á ke tufaki ho‘o maá ki he fiekaiaí, pea ke ‘omi ‘a e masiva kuo lí ki tu‘á ki ho falé? ‘o ka ke ka mamata ki he telefuá, ke fakakofu ia pea ‘oua na‘á ke fufú koe mei ho sino ‘o‘ou’?”⁴

Na‘e hoko atu ‘a ‘Isaia ke hiki ‘a e ngaahi tāpuaki fungani ne tala‘ofa ‘aki ‘e he ‘Eikí kiate kinautolu ‘oku talangofua ki he fono ‘o e ‘aukaí. Na‘á ne pehē:

“Ka pehē ‘e toki ulo atu ho‘o māmá ‘o hangē ko e pongipongí, pea ‘e tupu vave ho‘o mo‘ui leleí, pea ‘e mu‘omu‘a ‘i ho ‘aó ‘a ho‘o mā‘oni‘oní, pea ‘e muimui ‘iate koe ‘a e nāunāu ‘o e [‘Eikí].

“Pea te ke toki ui pea ‘e tali ‘e [he ‘Eikí], pea te ke kalanga pea te ne pehē, Ko au ‘eni. . . .

“Pea kapau te ke tangaki ho laumālie ki he fiekaiaí, pea fafanga ‘a e laumālie ‘oku mamahí, pea ‘e toki ‘alu hake ho‘o māmá ‘i he fakapo‘ulí, pea tatau ‘a e fakapo‘ulí mo e ho‘atā mālie:

“Pea ‘e fakahinohino koe ‘e [he ‘Eikí] ma‘u ai pē, pea ‘e fakainu ho laumālie ‘o ka ‘ikai ha ‘uha.”⁵

Fekau‘aki mo e folofola ko ‘ení, na‘e pehē ‘e Palesiteni Hālotu B. Lī: Kuo fakamahino‘i mai e ngaahi tāpuaki fungani ‘oku ma‘u [mei he ‘aukaí] ‘i he kuonga fakakosipeli kotoa pē, pea ‘oku fakahā mai heni ‘e he ‘Eikí ‘i he‘ene palōfitá ‘a e ‘uhinga ‘oku fai ai ‘a e ‘aukaí, pea mo e ngaahi tāpuaki ‘oku ma‘u mei he ‘aukaí. Kapau te mou vakai lelei ki he vahe 58 ‘o e tohi ‘a ‘Isaia te mou ‘ilo ‘a e ‘uhinga ‘oku fie ma‘u ai ‘e he ‘Eikí ke tau

totongi ‘a e pa‘anga ‘aukaí, pea mo e ‘uhinga ‘oku fie ma‘u ai ke tau ‘aukaí. Ko hono ‘uhingá, ‘i he‘etau fe‘ungá, ‘e lava ke tau ui pea ‘e tali ‘e he ‘Eikí. Te tau tangi pea ‘e folofola ‘a e ‘Eikí “Ko au eni.”

Ne tākaki atu ‘e Palesiteni Lī: “‘Okú tau fie a‘u nai ki ha tu‘unga te tau ui ai pea ‘ikai te Ne tali mai? Te tau tangi nai ‘i he ‘etau faingata‘a‘iá pea ‘ikai te Ne ha‘u? ‘Oku ou tui kuo taimi ke tau fakakaukau ki he ngaahi tefito ko ‘ení he ‘e hoko e ngaahi me‘á ni te tau fie ma‘u lahi ange e ngaahi tāpuaki ‘a e ‘Eikí, ‘i he taimi ‘e fai ai ‘ene fakamaau totonu ki he māmaní.”⁶

Na‘e vahevahe ‘e hotau palōfita ‘ofe-iná, ko Palesiteni Tōmasi S. Monisoni, ‘ene fakamo‘oni fekau‘aki mo e ngaahi tefito‘i mo‘oni ko ‘ení—ko ha fakamo‘oni ‘i ha a‘usia fakatautaha. Na‘á ne pehē: “‘Oku ‘ikai ha mēmipa ‘o e Siasí ‘i he a‘usia kuó ne tokoni ki he ni‘ihi faingata‘a‘ia ‘e teitei ngalo ‘iate ia e me‘a na‘á ne a‘usiá. ‘Oku ‘ikai fo‘ou kiate kinautolu ‘a e fa‘a ngāué, fakapotopotó, fakafalala pē kiate kitá, mo e vahevahe ki he ni‘ihi kehé.”⁷

Ngaahi tokoua, ko e kāingalotu ‘o e Siasí ‘o Sīsū Kalaisi ‘o e Kau Mā‘oni‘oni ‘i he Ngaahi ‘Aho Ki Muí Ni ko e kakai fuakava, mo tauhi ‘a e ngaahi fekau. ‘Oku ‘ikai ke u fakakaukau ki ha fa‘ahinga fono, fekau, kapau ‘e tauhi faivelenga, ‘e faingofua ange ke tauhi pea ‘omi ai ‘a e ngaahi tāpuaki lahi ange ka ko e fono ‘o e ‘aukaí. ‘I he taimi ‘oku tau ‘aukai pea fai ai ha foaki ‘aukai totonú, ‘oku tau tākaki ki he tākia‘anga koloa ‘a e ‘Eikí ‘a e mahu‘inga ‘o e me‘akai. ‘Oku ‘ikai fie ma‘u ha feilaulau fakapa‘anga ‘o lahi ‘i he fakamole angamahení. ‘I he taimi tatau, ‘oku tala‘ofa mai ha ngaahi tāpuaki fakaofo, hangē ko ia ne lave ki ai ‘i mu‘á.

Ko e fono ‘o e ‘aukaí ‘oku fai ia ki he kaingalotu kotoa pē. ‘E lava pē ke ako‘i ‘a e fānau ke ‘aukai, ‘o kamata ‘aki ha houakai ‘e taha pe ua, ‘i he taimi ‘e mahino ai kiate kinautolu pea tau tauhi ‘a e fono ‘o e ‘aukaí. ‘Oku totonu ke kamata e ‘aukai ‘a e ngaahi husepānití mo e uaifi, tāautahá, to‘u tupú pea mo e fānau ‘aki ha lotu, ‘o fakamālō he ngaahi tāpuaki ‘i he‘enau

mo'uí lolotonga 'enau kumi ki he ngaahi tāpuaki mo e fakaivia 'a e 'Eikí lolotonga e taimi 'aukaí. Ko hono fakakakato 'a e fono 'o e 'aukaí, 'oku hoko ia 'i hono foaki ki he fakafofonga 'a e 'Eikí, ko e Písopé, 'a e pa'anga 'aukaí.

Kau Písope, 'oku mou tokanga 'i 'a e uelofea 'i he uōtí. 'Oku 'i ai ho fatongia fakalangi ke kumi pea tokanga 'i 'a e masivá. 'I he poupou 'a e palesiteni Fine'ofá mo e kau taki 'o e kolomu Taula'eiki Faka-Melekisētekí, ko ho'o taumu'á ke tokoni 'i 'a e kaingalotú ke nau mo'uí falala pē kiate kinautolu. 'Okú ke tokanga 'i e fie ma'u fakatu'asino mo fakalaumālie 'a e kaingalotú 'i hono faka'aonga 'i fakapotopoto 'a e foaki 'aukaí, ko ha tokoni fakataimi mo ha tñaki atu ki he ma'u'anga tokoni 'a e koló mo e kaingá. 'I ho'o lotua ho'o ngāue 'aki 'a e ngaahi kī 'o e lakanga fakataula'eiki pea fakapotopoto 'i hono tokoni 'i 'o e masivá mo e faingata'a'ia, te ke 'ilo ai 'oku fakataumu'a 'a hono faka'aonga 'i totonu 'o e foaki 'aukaí ke tokoni 'i 'a e mo'uí kae 'ikai ko e tō'onga mo'uí.

Kau palesiteni 'o e kolomu Lakanga Taula'eiki Faka-'Eloné, 'oku mou ma'u 'a e ngaahi kī mo e mālohi ke ngāue 'i he ngaahi ouau fakatu'asino. 'Oku mou ngāue fakataha mo e písopé pea ako 'i 'a e mēmipa 'o e kōlomú fekau-'aki mo honau fatongia 'i he lakanga fakataula'eiki pea tataki kinautolu 'i hono kumi e kaingalotú ke nau fai

ha tokoni ki he 'aukaí. 'I hono fua totonu 'e kimoutolu kau ma'u Lakanga Taula'eiki Faka-'Eloné homou fatongia, pea fakaa'u 'a e faingamālie ki he kaingalotú, 'oku mou tokoni ai ke ma'u e tāpuaki 'o e 'aukaí 'e kinautolu 'oku nau fie ma'u lahi taha ia. Te ke mātā 'a e lava 'e he laumālie 'o hono tokanga 'i 'a e masivá mo e faingata'a'ia, 'o ma'u 'a e mālohi ke fakavaivai 'i 'a e loto fefeká pea tāpuaki 'i 'a kinautolu 'oku 'ikai fa'a ma'u lotú.

Na'e pehē 'e Palesiteni Monisoni, "E 'ilo 'e he kau písope 'oku nau fokotu'utu 'enau kōlomu 'o e Lakanga Taula'eiki Faka-'Eloné ke kau 'i hono tñaki 'o e foaki 'aukaí, 'a e tupulaki mo e lavame'a 'i he fatongia toputapu ko 'ení."⁸

Kau písope, manatu 'oku kehe 'a e tu'unga mei he 'ēlia ki he 'ēlia pea mei he fonua ki he fonua. Mahalo 'e 'ikai ke lava e 'a'ahi 'a e Lakanga Taula'eiki Faka-'Eloné mei he fale ki he fale 'i he feitu'u 'okú ke nofo aí. 'Oku mau fakaafe 'i kimoutolu ke lotua 'a e fakahinohino 'a e palōfitá ke kumi ki ha ue 'i fakalangi ki he ngaahi founa ke faka'aonga 'i faivelenga ai e kau ma'u Lakanga Taula'eiki Faka-'Eloné 'i homou uōtí 'i he'enau kau ki hono tñaki 'a e foaki 'aukaí.

'I he vahe 27 'o e 3 Nifai, na'e 'e ke 'e he 'Eiki toe tu'ú, "Ko e hā 'a e anga 'oku taa'u mo kimoutolú?" Na'á Ne tali, "Ke mou hangē pē ko aú."⁹ 'I he'etau to'o kiate kinautolu 'a e huafa 'o Kalaisi

pea feinga ke muimui kiate Iá, te tau ma'u hono tataú 'i hotau fofongá pea hoko 'o hangē pē ko Iá. Ko hono tokanga 'i 'o e masivá mo e faingata'a'ia, ko e konga ia 'o e tauhi 'a e 'Eikí. 'Oku kau hono tokanga 'i e masivá mo e faingata'a'ia 'i he ngāue 'a e Fakamo'uí. 'Oku hā ia he me'a kotoa pē 'okú Ne fai. 'Okú ne ala mai 'o hiki hake 'a e tokotaha kotoa pē. 'Oku faingofua pē 'Ene ha'amongá, pea 'oku ma'ama 'a 'Ene kavengá. 'Oku ou fakaafe 'i kitautolu kotoa ke tau hoko 'o hangē pē ko e Fakamo'uí 'o tokanga 'i 'a e masivá mo e faingata'a'ia, 'i he faivelenga 'i hono tauhi 'a e fono 'o e 'aukaí, pea foaki 'ofa ki he pa'anga 'aukaí. 'Oku ou fakamo'oni 'i he loto fakatōkilalo ko hono tokanga 'i faivelenga ko ia 'o e masivá mo e faingata'a'ia, 'oku ho'ata ai 'etau matu'otu'a fakalaumālie pea tāpuaki 'i ai 'a e taha foaki mo ia 'okú ne talí. 'I he huafa toputapu 'o Sīsū Kalaisi, 'ēmeni. ■

MA'U'ANGA FAKAMATALA

1. Teutalonome 15:11.
2. Vakai, *Tohi Tu'utu'uni Fika 2: Ko hono Pule 'i 'o e Siasí* (2010), 2.2.
3. *Tohi Tu'utu'uni Fika 2*, 6.1.2.
4. 'Isaia 58:6–7.
5. 'Isaia 58:8–11.
6. Harold B. Lee, "Listen and Obey" (Welfare Agricultural Meeting, Apr. 3, 1971, copy of typescript, 14); Church History Library, Salt Lake City.
7. Thomas S. Monson, "Oku tau Mateuteu Nai?" *Liahona*, Sepitema 2014, 4.
8. Thomas S. Monson, 'i he'ene fakataha mo e Kau Písopeliki Pulé, Feb. 28, 2014.
9. 3 Nifai 27:27.